

۵۷ - حقائق غیر محسوسه در عالم وجود هستند و بغير طريق حسن درک میشوند

و نیز در خطابه حضرت عبدالجبار در کلوب طبیعیین سانفرانسیسکو است. **قوله المبین:** "پس معلوم شد کمالاتی در انسان هست که در طبیعت نیست و اگر بگوئیم که حقیقت عقلیه انسان از عالم طبیعت است مثل آن است که بگوئیم جزء کمالاتی را دارا هست که کلّ محروم از آن است. آیا ممکن است که قطره حالاتی داشته باشد که دریا نداشته باشد؟ ممکن است که برگ کمالاتی داشته باشد که درخت نداشته باشد؟ پس واضح و مشهود شد که عقل انسانی قوه دیگر است، شعله دیگر است، عالم دیگر است، نظیر قوای حیوانی نیست. ولکن استغراب در این است که با وجود اینکه در انسان همچنین قوه عظیمه هست که کاشف حقائق اشیاء است حقائق معقوله را کشف مینماید مثل اینکه علم را کشف میکند با وجود اینکه حقیقت محسوسه نیست این واضح است که حقیقت معقوله است نفس عقل حقیقت معقوله است با وجود این بعضی از پروفیسورها و فلاسفه میگویند که ما بنهایت دانائی و درجه فضل رسیده ایم، ما تحصیل علوم و فنون کرده ایم، ما بمنتهی درجه کمالات عالم انسانی رسیده ایم، ما بحقیقت آن حقایق پی برده ایم، ما باسرار وجود پی برده ایم، ماهیت جمیع اشیاء کونیه را فهمیده ایم، چیز دیگر غیر از محسوس هیچ چیزی نیست همین محسوس حقیقت است آنچه غیر محسوس است مجاز است و وهم و لائق فکر و ذکر نه. عجب است که انسان بیست سال زحمت میکشد در مدارس تحصیل میکند تا باین مقام میرسد که منکر غیر محسوسات میگردد ولی حیوان بدون زحمت. گاو بدون تحصیل منکر جمیع معقولات است بل گاو فیلسوف طبیعی است زیرا هیچ چیز غیر از محسوسات نمیداند و اعظم فیلسوف است. لهذا خوب است چنین فلاسفه طبیعی بروند نزد حضرت گاو و فلاسفه محسوسات از گاو یاد گیرند و از مدرسه فارغ التحصیل شوند."